EVOLUȚIE FONETICĂ SAU SUBSTITUIRE DE SUNETE?
În legătură cu unele împrumuturi româneşti din maghiară

ANDREI AVRAM
Institutul de Lingvistică
„Iorgu Iordan – Al. Rosetti”
Academia Română

1. În capitolul intitulat *Fonocinemul* din volumul al doilea al cărții sale *Limba română*, S. Puşcariu discută, printre altele, problema limitătii în timp a transformărilor corespunzătoare aşa-numitelor legi fonetice.

Sensul termenului din titlul capitolului menționat reiese mai ales dintr-un pasaj pe care îl reproducem aici – „Elementele de compoziție ale acestui cuvânt compus sânt clare: «sunetul (*fono-*) în mişcare (*-cinem*)», înțelegând subt «mişcare» atât evoluția în timp, cât şi răspândirea în spațiu” (Puşcariu 1994: 349) –, iar limitarea în timp a „fonocinemelor” – proprietate asupra căreia vom face câteva observații în cele ce urmează (cu referire la fenomene din istoria limbii române) – este ilustrată de S. Puşcariu (p. 363–367) cu o serie de exenple de cronologie relativă, de tipul „transformarea lui *oa* în *a* după labiale e mai veche decât a lui *oa* în *o* la istroromâni, căci *ad foras* > *afoară* > *afară* > istrorom. *fårę* (iar nu **forę*)” (p. 367).

Concluziile la care ajunge savantul citat sunt numai în aparență contradictorii, deşi afirmația – subliniată de autor – potrivit căreia „de fapt la cele mai multe fonocineme se poate constata o încheiere în timp şi o limitare în spațiu” (Puşcariu 1994: 367) este nemijlocit urmată de exprimarea unui punct de vedere care diferă întru câtva de cel reflectat de această afirmație – „principiul limitării în spațiu şi în timp nu poate fi aplicat cu rigiditate, ci cu elasticitatea explicabilă prin intervenția atât de deasă a unor factori de natură fonemică la cristalizarea fonocinemului” (*ibidem*) –, iar în continuare sunt prezentate fapte ce par mai curând să infirme decât să confirme valabilitatea principiului în discuție.

Lăsând la o parte exemplele de tipul perechii de forme *rac* – *raci*, unde este evident că avem a face cu aplicarea la un cuvânt împrumutat a unora dintre regulile sistemelor morfologic şi morfonologic preexistente ale limbii române, nu cu procesul fonetic al evoluției de la [k] la [č], într-un anumit context, proces încheiat, în forme ca *saci*, cu mult înainte de efectuarea împrumutului, (p. 367), considerăm că foarte instructivă pentru ceea ce ne interesează aici – găsirea răspunsului adecvat la întrebarea din titlul articolului de față – este constatarea că, în aceeaşi poziție („poziția *ă*”), avem [é], nu [e̯á], „în împrumuturi relativ vechi ca *ciupercă*, *greblă*, *potecă*, *sfeclă*”, dar

BDD-V126 © 2014 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:45:10 UTC)

diftongul apare „în cuvinte nouă [sic], ca *leafă* (din turc. *ölefe*, bulg. *lefe*)", aşa încât prezența lui nu poate dovedi intrarea cuvintelor în cauză în limba română „înainte de transformarea lui *e* în *ea* sau în epoca acestei transformări" (p. 368).

Credem că S. Puşcariu are dreptate. Bazându-ne pe exemple de genul unora dintre cele citate în alineatul precedent (*greblă*, *sfeclă* etc.), am încercat, cu alt prilej (Avram 2005: 36–49) să demonstrăm că metafonia şi diftongarea care a urmat ([ę] > [ęa]; [ǫ] > [ǫa]) s-au produs numai în cuvintele moştenite (elemente de substrat sau cuvinte latineşti), nu şi în cele împrumutate (fie ele şi foarte vechi); după opinia noastră diftongii din *mreană* (< v. sl. *mrena*), *coasă* (< v. sl. *kosa*), de exemplu, nu au apărut (ca în *seară*, *poartă*, *floare*) printr-o evoluție fonetică cu caracter de lege într-o anumită perioadă a istoriei limbii române, ci sunt rezultatul unor modificări analogice, care s-au produs în unele împrumuturi şi nu s-au produs în altele (cf. *beznă*, *ocnă*), câteodată cu deosebiri de la un grai la altul (vezi Puşcariu 1994: 368, unde este citată perechea de variante *gleznă* – *gleaznă*; cf. coexistența în limba literară actuală a unor forme ca *grotescă* şi *pitorească*, *invocă* şi *provoacă*). În cuvintele împrumuate (din vechea slavă sau din alte limbi) vocalele [e] şi [o], sub accent şi în „poziția *ă*" (mai rar, şi în „poziția *e*": vezi Avram 2005: 39), nu au devenit [ęa], respectiv, [ǫa], ci au fost înlocuite uneori cu aceşti diftongi.

2. Problema limitării în timp a acțiunii legilor fonetice şi, în legătură cu ea, cea a distincției între evoluție fonetică şi substituire de sunete, ambele atinse mai sus cu referire la fenomenul metafoniei, se pun în fața cercetătorului şi în multe alte cazuri. În paginile următoare ne vom opri asupra tratamentului pe care l-au avut în cuvintele de origine maghiară unele vocale (de apertură maximă sau medie) urmate de grupurile de tipul „consoană nazală + consoană orală"; vom acorda o atenție specială vocalei [o], ceea ce, după cum vom vedea, va impune aducerea în discuție şi a tratamentului vocalelor nazale *ę* şi *ǫ* în împrumuturile româneşti din vechea slavă.

S-a arătat (Coteanu, Sala 1987: 136) că există divergențe de opinii cu privire la etimologia cuvintelor *bumb* şi *gând*: după unii (vezi, de exemplu, Tamás 1966) aceste cuvinte provin direct din maghiară (aceeaşi origine i se atribuie lui *dâmb*); după alții ele au pătruns în română nu direct din maghiară, ci prin mijlocirea unui idiom slav. Cea de a doua explicație se găseşte, de exemplu, la Al. Rosetti (1986): cuvintele *dâmb* şi *gând* figurează printre „termenii maghiari împrumutați de română prin intermediul slavei" (p. 274), iar *bumb* este citat (la p. 383) într-un context din care reiese că acest al treilea cuvânt este considerat ca făcând parte din aceeaşi categorie de termeni.

În lucrarea şi la pagina indicate la începutul alineatului precedent este menționat şi faptul invocat ca argument de susținătorii tezei intermediarului slav: prezența în *bumb* şi în *gând*, deci înainte de grupuri de tipul „consoană nazală + consoană orală", a unor vocale – corespunzătoare lui [o] din magh. *gomb*, respectiv, *gond* – care se regăsesc, înainte de aceleaşi grupuri, în cuvinte ca *scump*, *pândi*, unde ele corespund unui vechi slav [ð] (v. sl. *skǫpŭ*, *pǫditi*).

BDD-V126 © 2014 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:45:10 UTC)

O. Densusianu (1901: 376) prezintă în felul următor tratamentul lui [o] din magh. *gond*: „*O* accentué suivi de *n* a passé à *î* dans *gond* [...] (à remarquer le sort identique du même groupe de l'a.-bulgare". Autorul pune deci semnul egalității între secvența [on] din maghiară şi vocala nazală din cuvinte ca v. sl. (v. bg. după O. Densusianu) *mǫdrŭ* (> rom. *mândru*, dar nu direct din forma veche slavă cu [õ]; vezi paragraful următor). Poate că deosebirea dintre cele două segmente fonetice nu este lipsită de importanță, dar noi nu vom ține seană de ea şi, pentru a simplifica lucrurile, vom admte că avem a face cu „acelaşi grup".

3. Dacă, avându-se în vedere paralelismul remarcat de O. Densusianu, se acceptă explicația conform căreia sursa directă a cuvintelor *bumb*, *dâmb* şi *gând* este slava (vechea slavă sau mediobulgara), se înțelege că problema corespondențelor [o] – [u] şi [o] – [î] ilustrate de aceste cuvinte este transferată din domeniul foneticii împrumuturilor româneşti din maghiară în cel al foneticii împrumuturilor din slavă. Fie că suntem, fie că nu suntem însă de acord cu acest transfer, se pune întrebarea dacă [u] din *bumb* şi mai vechiul [ă], devenit apoi [î] în *dâmb*, *gând,* au apărut ca efect al aplicării unor legi fonetice sau se explică prin substituire de sunete.

Cu privire la cuvintele de origine neîndoielnic slavă ne-am spus părerea în alt loc (Avram 1990: 66–74), în urma unei analize amănunțite (în cadrul acesteia a fost citată bogata bibliografie aferentă, pe care nu o mai indicăm aici): împotriva a ceea ce cred unii cercetători (vezi, de exemplu, Ivănescu 2000: 409), am susținut (şi susținem şi în acest loc) că [u] din cuvinte ca *scump*, ca şi [i] din cuvinte ca *grindă*, (< v. sl. *grędа*) nu se explică prin acțiunea, şi în cazul elementelor de origine veche slavă, a legilor fonetice (referitoare la fenomenul închiderii vocalelor) care au determinat evoluția de la vocalele accentuate semideschise din lat. *montem*, *dentem* la [u] şi [i] din rom. *munte*, *dinte*, ci sunt rezultatul unei substituiri de sunete (vocala centrală din cuvinte ca *mândru* nu provine din v. sl. *ǫ* = [õ], ci dintr-o vocală de tipul rom. [ă], orală şi urmată de o consoană nazală sau ea însăşi nazală, segmente fonetice în care se transformase [õ] în unele graiuri slave; cf. Rosetti 1986: 311; Avram 1990: 73).

Potrivit explicației pe care am propus-o, înlocuirea vocalelor nazale vechi slave *ę* şi *ǫ* reflectă o adaptare nu numai la un inventar de sunete preexistent, ci şi la anumite structuri fonotactice, de asemenea preexistente şi caracterizate, între altele, prin faptul că [o] accentuat nu era posibil înainte de grupurile de tipul „consoană nazală + consoană orală", iar [i] accentuat apărea înainte de aceleaşi grupuri numai după unele consoane. De aceea vocala *ǫ* = [õ] a fost înlocuită cu [u] + consoană nazală, iar *ę* cu [i] + consoană nazală în unele contexte (vezi *grindă*, citat mai sus), dar vocala nazală anterioară din v. sl. **pętĭnŭ* a fost înlocuită cu [e] (+ [n]), căci această vocală reprezenta fonetismul normal în contextul definit prin trăsăturile: sub accent, după labială, înainte de un grup consonantic cu o nazală ca prim element şi urmat de [e] (cf. *mente*, *vende*, *împenge* etc.; mult mai târziu, [e] din prima silabă a lui **pentenu* s-a închis, odată cu închiderea, în contexte similare, a aceleiaşi vocale în cuvintele moştenite, şi astfel s-a ajuns la *pinten*, cu [i] în silaba accentuată, ca în *minte*, *vinde*, *împinge*).

BDD-V126 © 2014 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:45:10 UTC)

4. Substituiri de sunete asemănătoare s-au produs şi în cuvintele înprumutate din maghiară. Credem că au dreptate cercetătorii care afirmă că pentru a explica aspectul fonetic al cuvintelor *bumb*, *dâmb*, *gând* nu este necesar să admitem existența, între maghiară şi română, a unui intermediar slav (vezi, de exemplu, cu referire la *gând*, Király 1990: 138–139: „Pentru ca româna să aibă *î* în acest cuvânt nu trebuie să presupunem neapărat că *gând* a pătruns prin «intermediul slav» împreună cu termenii care prezentau un v. sl. *ǫ > în*"). Acceptăm aşadar, pentru toate cele trei cuvinte, etimologiile date de L. Tamás (1966) şi de Fr. Király (1990: 138: magh. *domb*, *gond* > rom. *dâmb*, *gând*; p. 166: magh. *gomb* > rom. *bumb*). De menționat, în legătură cu controversele având ca obiect originea acestor cuvinte (respectiv, etimologia lor directă), că în cartea semnată de I. Coteanu şi M. Sala (1987), *bumb* şi *gând* figurează, la p. 136, în subcapitolul intitulat *Cuvinte de origine maghiară* (p. 132–139). Cu privire la etimologia lui *dâmb*, am arătat (Avram 2007: 394–395) că nu este valabil contraargumentul pe care îl invocă C. Poghirc (1968: 19) când contestă posibilitatea proveniență din maghiară a acestui cuvânt.

Nu întotdeauna pot fi identificate motivele pentru care magh. [o] a fost înlocuit uneori cu [u] – vocală care posedă în comun cu cea din etimon trăsăturile „labial" şi „localizare posterioară" –, iar alteori cu [ă] (ce avea să devină [î]) – vocală asemănătoare cu [o] din punctul de vedere al aperturii –, ambele normale, în contextul la care ne referim, pe vremea celor mai vechi contacte între română şi maghiară (relativ târziu a devenit admisibilă, adică la fel sau aproape la fel de normală, în acelaşi context, vocala [o], ca urmare a anulării unei reguli fonotactice conform căreia distribuția vocalei labiale semideschise era supusă anumitor restricții: magh. *konty* nu a devenit nici **cunci*, nici **cănci* > **cânci*, ci dr. reg. *conci* „coc"). În cazul lui *gomb* este evident că prin asimilarea „[g]...[b] > [b]...[b] (accident fonetic produs, credem, în unele graiuri maghiare din Transilvania, unde există şi o formă cu metateza [g]...[b] > [b]...[g]: *bong*; vezi Tamás 1966, s.v. *bumb*) s-a creat un context labial cât se poate de favorizant pentru substituirea lui [o] cu [u], aşa încât s-a ajuns la *bumb*. Cele două consoane labiale din *domb* nu au putut impune însă pe [u] ca înlocuitor al lui [o] din maghiară. Câteodată lui [o] din etimon îi corespund în română în acelaşi cuvânt şi [î], şi [u]; este cazul lui *bolând*, „nebun", cu varianta *bolund* (< magh. *bolond*), un împrumut ceva mai nou (atestat pentru întâia oară spre sfârşitul secolului al XVII-lea; vezi Tamás 1966, s. v. *bolînd*).

Ni se pare evident că nu poate fi susținută ipoteza existenței unei legături între, pe de o parte, închiderea vocalelor în poziție nazală în cuvintele moştenite sau tratamentul vocalelor nazale din cuvintele de origine veche slavă şi, pe de altă parte, prezența lui [u] în *bumb, bolund* sau a lui [î] în *dâmb*, *gând*, *bolând*. De remarcat, în această ordine de idei, că, Fr. Király (1990: 138) menționează printre grupurile de două consoane înaintea cărora lui [o] din maghiară îi corespunde uneori în română [î] nu numai pe cele din cuvinte ca *domb*, *gond*, ci şi grupurile cu o lichidă ca prim element; substituirea lui [o] cu [î] s-a produs, de exemplu, în cuvintele devenite în română *tâlhar*, cu varianta arhaică şi regională *tălhar* (< magh. *tolvaj*), *pârcălab* (< magh. *porkoláb*).

BDD-V126 © 2014 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:45:10 UTC)

Ni se pare, de asemenea, evident că la [i] accentuat din *gingaş* (< magh. *gyengés*; Király 1990: 99) nu s-a ajuns prin închiderea unei vocale aflate în poziţie nazală (ca în cazul lui *dinte* < lat. *dentem*), ci prin substituirea lui [ę] din etimon cu cea mai închisă vocală anterioară (cf. ceea ce am afirmat în § 3 despre înlocuirea cu secvenţa [in] a vocalei nazale *ę* în unele dintre împrumuturile româneşti din vechea slavă).

5. Vocala [î] sub accent şi urmată de un grup consonentic începător cu o nazală se întâlneşte şi în situaţii în care apariţia ei – de exemplu, în formele de indicativ prezent *bântui*, *bântuie* ale verbului *a bâmtui* (< magh. *bánt*) – se explică în alt mod decât apariţia unor vocale închise în cuvinte ca *grindă*, *luncă*, *gând*.

Tratamentul vocalei lungi [ā] (ortografic: *á*) în împrumuturile româneşti din maghiară este prezentat de Al. Rosetti (1986: 382) astfel: „*á* accentuat este conservat [...]; urmat de *n*, este redat prin *ă* (*î*, îaintea lui *nt*): magh. *bánat*, *bántani* > dr. *bănat*, *bântui*". Referindu-se la cuvintele *mângâia* (considerat un împrumut din greacă) şi *bântui*, M. Sala (1976: 92) este de părere că „le passage de [á] à [î] s'y explique très bien par le caractère implosif de *n*, qui était faible" (este vorba deci despre o consoană slabă prin poziţie – cum era şi nazala din lat. *cantat*, de exemplu –, nu prin natură, cum era nazala din cuvinte ca lat. *lana*, *bene*, *bonus*). Constatăm că amândoi cercetătorii citaţi aici stabilesc o legătură între prezenţa lui [î] în formele lui *bântui* şi fapul că vocala deschisă corespunzătoare din etimon era urmată de grupul [nt].

Vocala [a] putea însă să apară sub accent şi urmată de un grup consonantic cu o nazală ca prim element chiar în perioada cea mai veche a influenţei maghiare asupra limbii române. Fie că termenul *lanţ* provine din vechea slavă (cf. Rosetti 1986: 288, în capitolul cu titlul *Efectele bilingvismului slavo-român*: „*lanţ*: s.-cr. *lánac*, slov. *lânac*"; p. 309: „dr. *lanţ*: cf. v. sl. *lanĭcuxŭ*"), fie că el a fost împrumutat din maghiară, cum susţin alţi cercetători – vezi Tamás 1966, s. v.; Király 1990: 177; cf. DA, s. v.: „din slav. **lanĭcĭ* (cf. bulg. *lanec*, sârb. *lanac*, slov., rut. *lanc*), poate prin mijlocire ungurească (*lánc*, idem)" –, prezenţa lui [a] în acest cuvânt dovedeşte, după opinia noastră, că apariţia lui [ă] în *băntui* (> *bântui*) nu poate fi pusă pe seama faptului că [a] sau, respectiv, [ā] din etimon se găsea înaintea unei nazale slabe prin poziţie; de menţionat că, dacă acceptăm etimologia potrivit căreia *lanţ* provine din vechea slavă, nu din maghiară, trebuie să avem în vedere sau o fază de evoluţie a celei dintâi posterioară amuţirii ierurilor neintense, sau o fază a aceleiaşi limbi anterioară fenomenului, dar, în această a doua ipoteză, cu condiţia de a admite că termenul românesc în discuţie nu provine din forma **lanĭcĭ*, ci „se explică prin oricare dintre cazurile oblice ale psl. *lan^{i}c^{j}* (gen. *lan^{i}ca*, dat. *lan^{i}cu* etc.)", cum crede E. Vrabie (2001: 30). Adăugăm că o alternanţă [á] ~ [ă] în termenii unei perechi de forme ca **bantuie* – *băntuia* ar fi fost la fel de normală ca alternanţa identică din *scapără* – *scăpăra* sau din *lanţ* – *lănţişor*, de exemplu (după cum se poate vedea, în perechea formată din *lanţ* şi derivatul lui [á] alternează cu [ă] înainte de grupul [nţ], de acelaşi tip cu cel din *bântui*).

Vocala [ă] (devenită mai târziu [î]) din formele cu accentul pe radical ale cuvântului provenit din magh. *bánt* – în mod direct sau în mod indirect (am văzut că în

BDD-V126 © 2014 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:45:10 UTC)

cartea sa din 1986 Al. Rosetti prezintă tratamentul românesc al lui [ă] din verbul maghiar citat, dar în aceeaşi carte, la p. 383, se trimite la un etimom din „slava de sud": „*bantovati* > *bântui*") – se explică prin extinderea la aceste forme a vocalei urmate de [n] din formele, mult mai numeroase, în care accentul nu se afla pe silaba inițială (*băntuia*, *băntuit*, *băntuind* etc.). Prin afirmația conținută în rândurile precedente, adoptăm, de fapt, explicația dată de S. Puşcariu (1923: 388): „din formele accentuate pe terminație (*bîntuì*, *bîntuiésc*) s-a născut *bîntui* [ind. prez. – *n. n*.] [...], întocmai precum din *îngănare*, *îngânare* s-a refăcut prezintele *îngân* în loc de *(î)ngan*, precum se zice la aromâni, şi care e urmaşul regulat al lui *inganno* (căci înainte de *nn*, *a* n-a trecut la *î*)" (vezi şi Puşcariu 1994: 340; Király 1990: 118).

Transformarea lui [ă] în [î], nu foarte veche, s-a produs ca efect al unei tendințe care – în grade diferite, în funcție de context (unul dintre contextele favorizante ale fenomenului fiind „...consoană nazală + consoană orală") – s-a manifestat şi în multe alte cazuri (vezi, cu privire la această „tendance à la fermeture" a lui [ă], Rosetti 1947: 50–51, 56–58; pentru o tratare mai detaliată a problemei vezi Avram 1965).

De origini diferite şi explicabile prin factori care nu sunt aceeaşi, vocala [î] din *dâmb*, *gând*, *bolând*, pe de o parte, şi vocala identică din *bântui*, pe de altă parte, au în comun o trăsătură: faptul că [ă], de la care s-a ajuns apoi la vocala închisă cu aceeaşi localizare, nu a fost rezultatul unui fenomen identic cu (sau legat într-un fel oarecare de) procesul închiderii vocalelor latineşti accentuate în poziția nazală formată de anumite grupuri consonantice (în care primul element era o nazală slabă).

6. Dacă, aşa cum am susținut (vezi mai sus, § 3, şi, mai pe larg, Avram 1990: 66–74), prezența unor vocale închise în cuvinte ca *grindă*, *luncă* nu dovedeşte o p r e l u n g i r e a acțiunii legii privitoare la închiderea vocalelor accentuate în poziție nazală până la o dată posterioară celei mai vechi faze a influenței slave asupra limbii române, se pune – pur teoretic – întrebarea dacă nu cumva vocalele închise din unele cuvinte de origine maghiară au apărut ca urmare a faptului că, după ce, la un moment dat, îşi pierduse valabilitatea, legea la care ne referim a reintrat în vigoare în epoca influenței maghiare. După S. Puşcariu (1994: 368.) o astfel de r e p e t a r e a acțiunii unei legi fonetice este ilustrată de fenomenul prin care în unele graiuri dacoromâne au apărut forme ca *sclab*, *sclănină* (cf. lat. *assula* > **asla* > *ascla* > dr. *aşchie*).

Nu poate fi prezentat niciun argument în măsură să ne determine să acccepăm, în cazul unora dintre împrumuturile româneşti din maghiară, ipoteza repetării, într-o epocă relativ recentă, a acțiunii unei legi fonetice foarte vechi. Din cele arătate în paragrafele precedente se poate deduce că dăm un răspuns negativ întrebării formulate la începutul acestui paragraf.

7. Faptele expuse şi discutate în contribuția de față confirmă, în primul rând, necesitatea de a se face o distincție clară între fenomenele fonetice şi cele de altă natură atunci când se urmăreşte identificarea factorilor care pot să aibă un rol în adaptarea la o limbă a cuvintelor adoptate de aceasta sub influența altei (sau altor) limbi. Acest

BDD-V126 © 2014 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:45:10 UTC)

principiu metodologic este bine cunoscut, iar aplicarea lui pare un lucru firesc. Cu toate acestea, câteodată se întâmplă ca el să fie neglijat; vezi, de exemplu, observațiile critice întemeiate ale lui E. Petrovici (1961) asupra modului în care a fost prezentată uneori soarta pe care au avut-o în română substantivele de origine slavă terminate în vocala [o].

În al doilea rând, sperăm că am reuşit să demonstrăm că aspectul fonetic al unora dintre cuvintele împrumutate dun maghiară – mai precis, prezența unor vocale accentuate închise înainte de grupuri de tipul „consoană nazală + consoană orală" – nu se explică prin prelungirea sau repetarea acțiunii unei legi aplicate mai întâi la cuvintele moştenite, în epoca transformării latinei în română, ci unei substituiri de sunete (în cazul actualuluu [î], şi prin închiderea lui [ă], vocală apărută, la rândul ei, fie tot prin substituire, fie prin închiderea, în silabă neaccentuată neinițială, a vocalei centrale cu apertura maxină, independent de natura segmentului consonantic următor, deci, oricum, fără legătură cu fenomenul prin care se explică [î] din *cântă*, *câmp* etc.).

În sfârşit, în al treilea rând, s-a putut constata că am insistat asupra unui tip anume de substituire de sunete, cel fără legătură cu (sau şi cu) morfologia (cu privire la rolul acesteia vezi articolul citat al lui E. Petrovici) şi apt de a pune în lumină importanța unui factor căruia, după impresia noastră, nu i se acordă întotdeauna suficientă atenție în prezentarea procesului de adaptare la limba „primitoare" (în cazul nostru româna) a cuvintelor înprumutate: particularitățile pe care le posedă în această limbă structurile fonotactice tradiționale.

BIBLIOGRAFIE

Avram, Andrei, 1965, „Despre trecerea lui [ă] la [î] în dacoromână", în *SCL*, XVI, nr. 4, p. 457–461 (reprodus în volumul *Studii de fonetică istorică a limbii române*, Bucureşti, 2012, p. 25–28).

Avram, Andrei, 1990, *Nazalitatea şi rotacismul în limba română*, Bucureşti, Editura Academiei Române.

Avram, Andrei, 2005*, Metafonia şi fenomenele conexe în limba română*, Bucureşti, Editura Academiei Române

Avram, Andrei, 2007, „Note etimologice", în *LR*, LVI, nr. 4, p. 393–399.

Coteanu, Ion, Marius Sala, 1987, *Etimologia şi limba română. Principii – Metode*, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Socialiste România.

DA = Academia Română, *Dicționarul limbii române*, Bucureşti, 1913–1948.

Densusianu, Ovide, 1901/ 1929, *Histoire de la langue roumaine*. Tome premier. *Les origines*, [Paris, 1901]. Nouveau tirage par procédé photomécanique, 1929, Bucureşti, Ernst Leroux.

Ivănescu, G., 2000, *Istoria limbii române*. Ediția a II-a. Îngrijirea ediției, indice de autori şi indice de cuvinte: Mihaela Paraschiv, Iaşi, Editura Junimea.

Király, Francisc, 1990, *Contacte lingvistice. Adaptarea fonetică a împrumuturilor româneşti de origine maghiară*, Timişoara, Editura Facla.

Petrovici, E., 1961, „Evoluție fonetică, substituire de sunete sau adaptare morfologică? (În legătură cu tratamentul lui o final în elementele slave ale limbii române)", în *CL*, VI, nr. 1, p. 25–28.

BDD-V126 © 2014 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:45:10 UTC)

Poghirc, C., 1968, „Probleme actuale ale etimologiei româneşti”, în *LR*, XVII, nr. 1, p. 15–23.
Puşcariu, S., 1923, „Contribuții fonologice”, în *DR*, III, 1922–1923, p. 378–397.
Puşcariu, S., 1994*, Limba română*. Vol. II. *Rostirea*. Ediție îngrijită de Magdalena Vulpe. Studiu introductiv de Andrei Avram, [Bucureşti], Editura Academiei Române.
Rosetti, Al., 1947, *Mélanges de linguistique et de philologie*, Bucureşti–Copenhaga.
Rosetti, Al., 1986, *Istoria limbii române*. *I. De la origini până la începutul secolului al XVII-lea*. Ediție definitivă, [Bucureşti], Editura Ştiințifică şi Enciclopedică.
Sala, Marius, 1976, *Contributions à la phonétique historique du roumain*, Paris, Klincksieck.
Tamás, Lajos, 1966, *Etymologisch-historisches Wörterbuch der ungarischen Elemente im Rumänischen (unter Berücksichtigung der Mundartwörter)*, Budapesta, Akadémiai Kiadó.
Vrabie, Emil, 2001, *Etimologii româneşti şi străine*, Bucureşti, Univers Enciclopedic.

BDD-V126 © 2014 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:45:10 UTC)